

ZAMAK U
OBLACIMA

DAJANA VIN DŽOUNS

Prevela
Milica Cvetković

Laguna

Naslov originala

Dianna Wynne Jones

CASTLE IN THE AIR

Copyright © 1990 by Dianna Wynne Jones

Translation Copyright © 2009 za srpsko izdanje, LAGUNA

ZAMAK U OBLACIMA

~

PRVO POGLAVLJE

U kojem Abdulah kupuje ćilim

~

Daleko na jugu od zemlje Ingarije, u sultanatima Rašputa, u gradu Zanzibu živeo je mlad trgovac po imenu Abdulah. Za jednog trgovca on ne beše bogat. Razočarao je oca pa mu je, kada je umro, ostavio samo toliko novca da kupi i opremi skromnu radnju u severozapadnom uglu bazara. Ostatak očevog blaga i velika magaza sa ćilimima usred bazara pripali su rodbini očeve prve žene.

Abdulahu niko nije objasnio zbog čega je razočarao oca. S time ima veze jedno proročanstvo nastalo u vreme njegovog rođenja. Međutim, Abdulah se nikada nije potrudio da sazna nešto više. Umesto toga, od veoma rane mladosti jednostavno se predavao sanjarijama. U njima je bio davno izgubljeni sin nekog velikog princa, što je, naravno, značilo da njegov otac uopšte i nije njegov otac. Sve su to bile kule u oblacima, i Abdulah je toga bio svestan. Svi su mu govorili da je nasledio očeve crte lica. Kada bi se pogledao u ogledalo, video bi neosporno lepog mladog čoveka, nešto tanjeg i s jastrebovskim licem, pa je znao da veoma liči na očevu sliku

iz mladosti, s tim što je otac imao bujne brkove, a Abdulah tek beše napabirčio šest malja na gornjoj usni, mada se nadao da će se one uskoro razmnožiti.

Na njegovu nesreću, kako su svi smatrali, Abdulah je nasledio prirodu od majke – očeve druge žene – koja je bila plašljiva i sanjalica, veliko razočaranje za sve. Ovo nije mnogo potresalo Abdulaha. Život trgovca ćilimima retko pruža prilike za pokazivanje hrabrosti, pa je, sve u svemu, bio zadovoljan njime. Ispostavilo se da je radnja koju je kupio, iako mala, na dobrom mestu. Nije bila daleko od Zapadne četvrti, gde je živeo bogat svet u velikim kućama okruženim vrtovima. Što je još važnije, u taj su deo bazara zalazili izrađivači ćilima kada bi stigli u Zanzib iz severne pustinje. Bogataši i ćilimari obično su tražili veće magaze u sredini bazara, ali je iznenađujuće veliki broj njih spremno zastajao kod tezge mladog trgovca ćilimima, a on bi ih spremno dočekivao i nudio im dobru cenu ili popust, i to izuzetno ljubazno.

Tako je Abdulah najčešće uspevao da kupi najkvalitetnije ćilime pre nego što ih iko drugi vidi i da ih proda uz zaradu. Između kupovine i prodaje mogao je da sedi u radnji i mašta, što je veoma voleo. U stvari, gotovo jedina muka u životu dolazila mu je od rođakâ očeve prve žene, koji bi ga obilazili jednom mesečno kako bi mu ukazivali na propuste.

„Pa ti ne štediš ništa od zarade!“, viknuo je jednog sudbunosnog dana Hakim, sin brata prve žene Abdulahovog oca (koga Abdulah nije podnosio).

Abdulah mu je objasnio kako je uobičajio da, čim zaradi, taj novac uloži u bolji tepih. Iako mu je sav novac u ćilimima, tako dolazi do sve bolje i bolje robe. Ostaje mu dovoljno i za život. A, kao što je govorio i očevim rođacima, nije mu bilo potrebno više jer nije oženjen.

„Trebalobiti da se oženiš!“, kriknula je Fatima, sestra prve žene Abdulahovog oca, (koju je Abdulah podnosio još manje

od Hakima). „Već sam ti rekla, a reći ću ti opet – mlad čovek poput tebe trebalo bi već da ima dve žene!“ Pa, ne zadovoljivši se samom pričom, Fatima izjavi da će mu ovog puta ona potražiti neveste – zbog čega se Abdulah potresao do cipela.

„A što ti je vrednija roba, pre će te opljačkati ili ćeš više izgubiti ako ti se dućan zapali. Jesi li razmišljao o tome?“, nagvaždao je Asif, sin ujaka prve žene Abdulahovog oca, (čovek koga je Abdulah mrzeo više od ono dvoje zajedno).

Uveravao je Asifa da uvek spava za tezgom i vodi veliku brigu o lampama. Na to su sve troje rođaka prve žene njegovog oca zavrteli glavama, zacoktali pa otišli. To je obično značilo da će ga ostaviti na miru narednih mesec dana. Abdulah je uzdahnuo s olakšanjem i odmah zaronio u novo sanjarenje.

Sad mu se san već izuzetno razvio. U njemu je Abdulah bio sin moćnog princa koji je živeo tako daleko na istoku da u Zanzibu nisu ni znali za njegovu zemlju. Kada mu behu dve godine, Abdulaha je oteo opaki razbojnik po imenu Kabul Akba. Kabul Akba je imao kukast nos, kao kljun lešinara, i alku u nozdrvi. Nosio je pištolj sa srebrnim nišanom kojim je pretio Abdulahu, a na turbanu krvavocrven kamen koji mu je, izgleda, davao nadljudsku moć. Abdulah ga se toliko plašio da je pobegao u pustinju, gde ga je pronašao čovek koga on otad zove ocem. U svojim sanjarijama nije uzimao u obzir činjenicu da mu otac nikada nije kročio u pustinju; štaviše, on je često govorio da je svako ko ide van Zanziba, naravno, lud. Svejedno, Abdulah beše zamislio svaki košmarni korak koji je načinio na tom suvom, žednom i bolnom putu pre nego što ga je pronašao dobar trgovac ćilimima. Isto tako je do pojedinosti zamislio i palatu iz koje je otet, sa prestonom dvoranom u stubovima i s podom od zelenog porfira, sa ženskim odajama i kuhinjama, sve neizmerno raskošno. Na

krovu palate bilo je sedam kupola, a svaka beše prekrivena kovanim zlatom.

U poslednje vreme, doduše, san se vrteo oko princeze s kojom je Abdulah bio zaručen još pri rođenju. Ona je visokog roda kao i Abdulah, a u njegovom odsustvu izrasla je u pravu lepoticu, savršenih crta lica i ogromnih maglovitih tamnih očiju. Živela je u palati isto tako velelepnoj kakva je i Abdulahova. Prilaz su joj oivičavale statue anđela, a ulazilo se kroz sedam mermernih dvorišta sa po fontanom u sredini, i to sve skupocenijom jednom od druge, gde je prva od mramora a poslednja od platine s ugrađenim smaragdima.

Međutim, toga dana Abdulah nije bio sasvim zadovoljan tim rasporedom. Često se tako osećao nakon posete rodbine očeve prve žene. Palo mu je na pamet kako dobra palata mora da ima veličanstvene vrtove. Abdulah je voleo vrtove, mada je o njima znao vrlo malo. Jedino znanje uglavnom je stekao u javnim parkovima Zanziba – gde je zemlja bila prilično utabana a cveće retko – u kojima je ponekad proizvodio pauzu za ručak, kada je mogao da plati jednookom Džamalu da mu pričuva radnju. Džamal je odmah do njega držao tezgju s prženom hranom i vezao bi, za novčić ili dva, svog psa pred komšijin dućan. Abdulah je bio svestan da ga ovo ne kvalifikuje da izmisli čestit vrt, ali budući da je sve bilo bolje od razmišljanja o dve žene koje mu bira Fatima, izgubio se u ustalasalom lišću i mirisnim stazama vrtova svoje princeze.

To jest, gotovo se izgubio. Pre nego što je čestito i počeo, prekinuo ga je visok, prljav čovek s prašnjavim ćilimom pod miškom.

„Ti kupuješ ćilime za prodaju, sine velike kuće?“, upita ga nepoznati i lako se nakloni.

Za nekoga ko pokušava da proda ćilim u Zanzibu, gde se kupci i prodavci međusobno ophode veoma zvanično i govo-

re nakićeno, manir ovog čoveka beše zapanjujuće odsečan. Abdulah je ionako bio ljut što mu se bašta iz snova raspršila pri ovoj upadici iz pravog života. Kratko je odgovorio: „Tako je, o kralju pustinje. Želiš da trguješ ovom bednom robom?“

„Ne da trgujem – da prodam, o gospodaru gomile krpara“, ispravio ga je nepoznati.

Krpare!, pomislio je Abdulah. Ovo je bila uvreda. Jedan tepih izložen pred njegovom tezgjom bio je redak cvetni s resama iz Ingarije – ili Okinstana, kako su tu zemlju zvali u Zanzibu – a unutra ih je bilo još najmanje dva, iz Inhika i Fargtana, koje ni sam sultan ne bi prezreo u nekoj od manjih odaja svoje palate. Mada Abdulah, naravno, nije mogao ovo i da kaže. Zanzipski maniri nisu dozvoljavali da čovek hvali sam sebe. Umesto toga, on se nakloni ovlaš i hladno. „Moguće je da moja skromna i jadna radnja ima ono što tražiš, o biseru lotalica“, reče pa s negodovanjem pogleda neznančev prljavi pustinjski ogrtač, zarđalu alku na njegovom nosu i pohabanu čalmu.

„Ona je i više od jadne, moćni prodavcu prostirki za pod“, složi se neznanac. Zatim zatrese krajem prašnjavog ćilima prema Džamalu, koji je baš tada pržio lignje u oblaku plavog dima što je smrdeo na ribu. „Zar časni posao tvog suseda ne prodire u tvoju robu“, upita ga, „ovim upornim mirisom hobotnice?“

Abdulah je u sebi tako uskipteo od besa da je morao snishodljivo da protrlja ruke kako bi to prikrio. Ljudi ne treba da pominju ovako nešto. *A blag miris lignje mogao bi čak i da popravi ono što neznanac hoće da proda*, pomislio je zagledajući potamnelu i izlizanu ponjavu pod njegovom rukom. „Tvoj ponizni sluga vodi računa da nadimi unutrašnjost radnje raskošnim mirisima, o prinče mudrosti“, izreče. „Možda bi mu junačka osetljivost

prinčevog nosa ipak dozvolila da pokaže ovom bednom trgovcu svoju robu?“

„Naravno da bi, o krinu među skušama“, odvrati neznanac. „Što bih inače stajao ovde?“

Abdulah nevoljno raskrili zavese i uvede čoveka u radnju. Zatim odvi lampu koja je visila na stubu u sredini ali, kad malo njušnu, odluči da ne troši miris na ovu osobu. Unutra je sasvim dovoljno mirisalo od jučerašnjeg paljenja. „Kakvu to veličanstvenost imaš da razviješ pred mojim nedostojnim očima?“, sumnjičavo je upitao.

„Ovu, kupče jeftine robe!“, odvratio je čovek, pa jednim vešt看 pokretom ruke razvi tepih po podu.

Abdulah je i sam to umeo. To nauče svi trgovci ćilimima. Ovo ga nije očaralo. Zavukao je šake u rukave ukočeno ponizno i razgledao robu. Ćilim nije bio velik. Razvijen je bio još tamniji nego što mu se činilo – mada je uzorak bio neobičan, ili bi bio da veći njegov deo nije izlizan. Ono što je ostalo bilo je prljavo, iskrzanih ivica.

„Avaj, ovaj siroti trgovac može da se ispruži samo za tri bakrenjaka za ovaj izuzetno ukrasan ćilim“, primetio je. „To je granica mog tankog novčanika. Vremena su teška, o kape-tane mnogih kamila. Da li je to uopšte prihvatljivo?“

„Tražim PET STOTINA“, rekao je neznanac.

„Šta?“, vrisnuo je Abdulah.

„ZLATNIKA“, dodao je neznanac.

„Kralj svih pustinjjskih razbojnika očigledno voli da se šali?“, na to će Abdulah. „Ili možda, pošto je video da u mojoj radnjici nema ničega sem smrada pržene lignje, želi da ode i okuša sreću kod kakvog imućnijeg trgovca?“

„Ne naročito“, odgovori neznanac. „Mada ću otići ako nisi zainteresovan, o susedu haringa. Ovo je, naravno, čarobni ćilim.“

Abdulah je to već čuo. On se nakloni preko ušuškanih ruku. „Mnoge i raznovrsne vrline pridavane su ćilimima“, složio se. „Kuju pesnik peska daje ovom? Dočekuje li čoveka kad dođe pod svoj šator? Donosi li mir ognjištu? Ili pak“, počeo je ćušnuvši iskrzanu ivicu nožnim prstom, „za njega može da se kaže da se ne haba?“

„On leti“, objasnio je neznanac. „Leti kud god mu vlasnik naredi, o najuži od najuskogrudijih.“

Abdulah pogleda u čovekovo tmurno lice po kome je pustinja izbrazdala duboke bore. Prezriv osmeh te je bore samo još produbio. Abdulah pomisli kako ne voli ovog čoveka gotovo isto koliko i sina ujaka očeve prve žene. „Moraš ubediti ovog nevernika“, rekao je. „Ako tvoj ćilim može da se isproba, o vladaoče neistine, još bismo i mogli da se nagodimo.“

„Rado“, prihvati visoki čovek pa stade na ćilim.

U tom trenutku nastupi redovna gužva na tezgi pržene hrane. Verovatno su dečaci s ulice pokušali da ukradu lignje. U svakom slučaju, razlajalo se Džamalovo pseto; neki ljudi, među kojima i Džamal, razvikali su se, a i jedan i drugi zvuk gotovo je nadjačan treskom tiganjâ i prštanjem vrelog loja.

Prevara je bila deo života u Zanzibu. Abdulah nije dozvolio da mu ni na tren išta odvuče pažnju s neznanca i njegovog ćilima. Vrlo je moguće da je neznanac podmitio Džamala da izazove gužvu. Ionako ga je nekoliko puta pomenuo, kao da mu je on stalno na umu. Abdulah je nepokolebljivo prikovao pogled za njegovu visoku priliku, a posebno za prljava stopala na ćilimu. Krajičkom oka ipak je pratio čovekovo lice i video da ovaj mrda usnama. Uprkos buci iz susedstva, napregnutim sluhom uhvatio je reči *dve stope uvis*. A još je pažljivije pratio kako se tepih glatko diže s poda i lebdi u visini Abdulahovih kolena, tako da neznančeva pohabana čalma umalo nije dodirnula tavanicu radnje. Abdulah potraži neki

kanap pod ćilimom. Pregleda da nema žice vešto zakačene za tavanicu. Uze lampu pa je pomeri tako da osvetli i iznad i ispod ćilima.

Neznanac je stajao prekrštenih ruku i prezrivotog osmeha urezanog na licu dok je Abdulah proveravao. „Vidiš?“, rekao je. „Je li najnepoverljiviji očajnik sada uveren? Stojim li ja u vazduhu ili ne?“ Morao je da viče. Buka iz susedstva i dalje je bila zaglušujuća.

Abdulah je bio primoran da prizna kako ćilim, izgleda, stoji u vazduhu bez ikakve potpore. „Gotovo da sam uveren“, doviknuo je i on. „Sledeći deo prikazivanja jeste da ti siđeš, a ja da se popnem na ćilim.“

Onaj čovek se namrštio. „Zašto? Šta još mogu ostala čula da ti dodaju svedočanstvu očiju, o zmaju sumnjičavosti?“

„Možda je ćilim samo za jednog čoveka“, vikao je Abdulah, „kao što psi umeju da budu.“ Džamalovo pseto je i dalje urlikalo napolju, pa je prirodno što se toga setio. Džamalov pas je ujedaio svakoga ko ga takne, sem Džamala.

Neznanac je uzdahnuo. „Dole“, zapovedio je i ćilim se lagano spustio na pod. Sišao je s njega pa se poklonio Abdulahu. „Tvoj je da ga isprobaš, o šeiku lukavstva.“

Poprilično uzbuđen, Abdulah stade na tepih. „Izdigni se dve stope“, rekao je – to jest, dreknuo. Izgleda da je pred Džamalovu tezgju stigla gradska straža. Zveckali su oružjem i urlali da im se kaže šta se dogodilo.

A ćilim je poslušao Abdulaha. Podigao se dve stope tako da je Abdulah pomislio da mu je stomak ostao dole. Hitro je seo. Ćilim je bio sasvim udoban za sedenje. Podsećao je na veoma tesnu ležaljku. „Ovaj žalobno spor razum se, izgleda, konačno uverio“, priznade on neznanacu. „Koliko ono tražiš, o uzoru širokogrudosti? Dvesta srebrnjaka?“

„Pet stotina ZLATNIKA“, ponovio je neznanac. „Reci ćilimu da se spusti, pa da porazgovaramo o tome.“

Abdulah reče ćilimu: „Dole, sleti na pod“, a ćilim učini tako, što kod Abdulaha ukloni i poslednju sumnju da je neznanac rekao nešto dodatno kada je Abdulah stao na ćilim, a to bilo prigušeno grajom iz komšiluka. Skočio je na noge pa su se dali na cenkanje. „U novčaniku raspolazem sa sto pedeset zlatnika“, objasnio je, „a i to tek kada ga dobro istresem i opipam sve šavove.“

„Onda moraš da uzmeš drugi novčanik, ili čak da napipaš pod slamaricom“, prihvatio je neznanac. „Jer granica moje širokogrudosti je četiristo devedeset pet zlatnika, a ne bih ga uopšte ni prodavao da nije hitne potrebe.“

„Mogao bih da istresem još četrdeset pet zlatnika iz pete leve čizme“, nastavio je Abdulah. „To čuvam za ne daj bože, i, nažalost, to je sve.“

„Proveri i desnu čizmu“, na to će neznanac. „Četiristo pedeset.“

I tako je to teklo. Sat kasnije neznanac ode iz radnje sa dvesta deset zlatnika, a Abdulah ostade kao oduševljeni vlasnik nečega što je delovalo kao pravi – izlizani – čarobni ćilim. I dalje je bio nepoverljiv. Nije verovao da bi se neko, pa čak i pustinjski lotalica s vrlo malo potreba, rastao s pravim letećim ćilimom – iako gotovo propalim – za manje od četiristo zlatnika. Ćilim je izuzetno koristan – bolji od kamile jer ne mora da jede – a dobra kamila košta najmanje četiristo pedeset zlatnika.

Mora da nešto tu postoji. A Abdulah je već čuo za jednu podvalu. Obično se ona izvodila sa konjima i psima. Čovek bi došao da proda lakovernom seljaku ili lovcu izuzetnu životinju po iznenađujuće niskoj ceni, izjavljujući da je to jedino što ga deli od umiranja od gladi. Preko noći bi oduševljeni seljak (ili lovac) uveo konja u štalu (ili psa u štenaru). Ujutro životinje ne bi bilo, jer je naučena da skinje oglav (ili ogrlicu) i da se vrati vlasniku. Abdulahu se činilo da bi

i prikladno obučen ćilim mogao da izvede isto to. Zato je, pre nego što je izašao iz radnje, veoma pažljivo obmotao čarobni ćilim oko stuba koji je držao krov pa ga tako uvezao čitavim kalemom kanapa, koji je onda privezao za gvozdeni klin u dnu zida.

„Mislim da će ti biti teško odavde da pobegneš“, rekao je pa izašao da vidi šta se desilo na tezgi s hranom.

Oko tezge je sad vladao mir i red. Džamal je sedeo za pul-
tom i tužno grlio psa.

„Šta se dogodilo?“, upitao ga je Abdulah.

„Neki kradljivi dečaci prosuli su mi sve lignje“, odgovorio mu je Džamal. „Celodnevna zaliha mi je pala na zemlju, izgubljena, nestala!“

Abdulah je bio toliko srećan zbog svoje kupovine da Džamalu pruži dva srebrnjaka da kupi nove lignje. Džamal se rasplakao od zahvalnost pa zagrlio Abdulaha. Njegov pas ne samo što nije ujeo Abdulaha; liznuo mu je ruku. Život je lep. Krenuo je zviždućuci da negde nađe dobru večeru dok mu pas čuva radnju.

Kad je večer crvenim obojilo nebo nad kupolama i minaretima Zanziba, Abdulah se vratio, i dalje zviždućuci, pun planova da proda ćilim samom sultanu po zaista ogromnoj ceni. Ćilim je zatekao upravo tamo gde ga je i ostavio. Ili je možda bolje da se obrati velikom veziru, razmišljao je dok se umivao, a da mu nabaci kako bi vezir mogao da ga pokloni sultanu? Tako bi mogao da traži još veće pare. Na pomisao o dragocenosti ovog ćilima, ona priča o obučenom konju poče opet da ga kopka. Kada je navukao noćnu košulju, Abdulah poče da zamišlja kako se ćilim koprca i oslobađa. Bio je star i savitljiv. Svakako je dobro podučen. Sigurno može da se provuče ispod konopca. Čak i ako ne može, Abdulah je znao da čitave noći neće moći da zaspi.

Na kraju oprezno preseče kanap pa razvi ćilim preko najvrednijih tepiha, koje je koristio kao krevet. Zatim stavi noćnu kapicu – što je bilo neophodno jer su iz pustinje duvali hladni vetrovi i pravili promaju po radnji – pokri se ćebetom, dunu u lampu i zaspa.